

Middelenmisbruik: preventie en behandeling (H002205)

Cursusomvang *(nominale waarden; effectieve waarden kunnen verschillen per opleiding)*

Studiepunten 6.0 **Studietijd 180 u**

Aanbodsessies en werkvormen in academiejaar 2025-2026

A (semester 2)	Nederlands	Gent	hoorcollege groepswerk
----------------	------------	------	---------------------------

Lesgevers in academiejaar 2025-2026

Vanderplasschen, Wouter	PP10	Verantwoordelijk lesgever
-------------------------	------	---------------------------

Aangeboden in onderstaande opleidingen in 2025-2026

	stptn	aanbodsessie
Educatieve Master of Science in de gedragswetenschappen (afstudeerrichting pedagogische wetenschappen)	5	A
Master of Science in de pedagogische wetenschappen (afstudeerrichting klinische orthopedagogiek en Disability Studies)	6	A

Onderwijstalen

Nederlands

Trefwoorden

Middelenmisbruik, herstel, verslavingszorg, preventie, diagnostiek, behandeling, methoden en interventies, therapeutische gemeenschappen, case management, wetenschappelijk onderzoek, alcohol, illegale drugs.

Situering

Dit opleidingsonderdeel bouwt voort op de inleiding over middelengebruik die in het opleidingsonderdeel 'Klinische orthopedagogiek' aan bod komt en vormt één van de parallelle, verdiepende vakken in de 1ste master, afstudeerrichting 'Klinische orthopedagogiek en disability studies'.

Middelengebruik is een vaak voorkomend fenomeen in onze hedendaagse samenleving en de grens tussen recreatief en problematisch gebruik is vaak zeer dun. In dit vak staan de preventie van en ondersteuning bij middelengerlateerde problemen centraal. Herstel is hierbij een centraal begrip en verschillende ondersteuningsvormen voor alcohol- en druggebruikers komen hierbij aan bod. Tevens is er aandacht voor kwetsbare populaties, zoals verslaafde moeders met jonge kinderen, personen met een dubbele diagnose of gedetineerde druggebruikers. Tijdens de oefeningensessies komen een aantal concrete instrumenten en methoden aan bod om over middelengebruik in gesprek te gaan.

Inhoud

In het theoretische onderdeel van de cursus komen volgende onderwerpen aan bod:

- herstel als richtinggevend concept bij de aanpak van verslavingsproblemen en een overzicht van verslavingstheoriën;
- ambulante en residentiële behandelvormen (bv. ambulante drugvrije behandeling, substitutiebehandeling, schadebeperkende maatregelen (harm reduction), drugvrije therapeutische gemeenschappen, case management en continuïteit van zorg, assessment, motivationeel interviewen, terugvalpreventie, community-based care);
- middelengebruik in specifieke situaties en contexten (bv. vrouwen en verslaafde moeders, jongeren en adolescenten, personen met een meervoudige en complexe problematiek, drugs en detentie, verslaving en het gezin)

Tijdens de oefeningen maken studenten kennis met een aantal basistechnieken, -methoden en -vaardigheden met betrekking tot de assessment en behandeling van

middelengerelateerde problemen:

- motivationeel interviewen;
- terugvalpreventie.

Begincompetenties

Dit opleidingsonderdeel bouwt verder op bepaalde eindcompetenties uit het opleidingsonderdeel Klinische orthopedagogiek.

Eindcompetenties

- 1 Basisconcepten uit de theorievorming aangaande drughulpverlening duiden.
- 2 Middelenmisbruik en -afhankelijkheid vaststellen en relevante interventies voorstellen en desgewenst toepassen.
- 3 Kritisch reflecteren over het concept 'verslaving' en de gevolgen ervan voor begeleiding en hulpverlening inschatten.
- 4 Methodisch handelen met het oog op de verbetering van pedagogische processen.
- 5 Omgaan met een veelheid aan theoretische modellen en onderzoeksbenaderingen die relevant zijn voor de pedagogische wetenschappen.
- 6 Drugsonderzoek interpreteren en er kritisch over reflecteren in functie van de 'dienstbaarheid' voor de praktijk.

Creditcontractvoorwaarde

Toelating tot dit opleidingsonderdeel via creditcontract is mogelijk na gunstige beoordeling van de competenties

Examencontractvoorwaarde

Dit opleidingsonderdeel kan niet via examencontract gevolgd worden

Didactische werkvormen

Groepswerk, Werkcollege, Hoorcollege, Zelfstandig werk

Toelichtingen bij de didactische werkvormen

De hoorcolleges worden aangevuld met werkcolleges waarin een aantal concrete methoden aan bod komen.

Dit opleidingsonderdeel gaat uit van verantwoord gebruik van generatieve artificiële intelligentie (GAI). Tijdens de lessenreeks wordt toegelicht wat hieronder verstaan wordt.

Studiemateriaal

Type: Handboek

Naam: Naar een herstelondersteunende verslavingszorg: praktijk en beleid
Richtprijs: € 30
Optioneel: nee
Taal : Nederlands
Auteur : Vanderplasschen, W., & Vander Laenen, F.
ISBN : 978-9-46344-109-4
Aantal pagina's : 289
Online beschikbaar : Nee
Beschikbaar in de bibliotheek : Ja
Beschikbaar via studentenvereniging : Ja
Gebruik en levensduur binnen het opleidingsonderdeel : eenmalig
Gebruik en levensduur binnen de opleiding : regelmatig
Gebruik en levensduur na de opleiding : af en toe

Referenties

- Marlatt, G. A., & Donovan, D. M. (2005). Relapse prevention: maintenance strategies in the treatment of addictive behaviors. New York: The Guilford Press.
- Miller, W.R., & Rollnick, S. (2002). Motivational interviewing: preparing people for change. New York: The Guilford Press.
- Prochaska, J.O., DiClemente, C.C., Norcross, J.C. (1992). In search of how people change: Applications to addictive behaviours. *American Psychologist*, 1102-1114.
- Vanderplasschen, W., Colpaert, K., Autrique, M., Rapp, R.C., Pearce, S., Broekaert, E. & Vandeveld, S. (2013). Therapeutic communities for addictions: a review of their effectiveness from a recovery-oriented perspective. *The Scientific World Journal*, 2013, Article ID 427817.

- Vanderplasschen, W. & Vander Laenen, F. (2017). Naar een herstelondersteunende verslavingszorg. Leuven: Acco.
- Van Deun, P. (2018). Het gekaapte brein: verslavingsgedrag beter begrijpen. Lannoo.
- West, R. (2006). Theory of addiction. London: Blackwell Publishing.
- Wiers, R. (2023). Akrasia: Over vrije wil, verslaving en verandering.

Vakinhoudelijke studiebegeleiding

Interactieve ondersteuning via Ufora
Op afspraak + via MS Teams
Email: Wouter.Vanderplasschen@ugent.be

Evaluatiemomenten

periodegebonden en niet-periodegebonden evaluatie

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de eerste examenperiode

Mondelinge evaluatie, Schriftelijke evaluatie met open vragen

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de tweede examenperiode

Mondelinge evaluatie, Schriftelijke evaluatie met open vragen

Evaluatievormen bij niet-periodegebonden evaluatie

Schriftelijke evaluatie met open vragen, Werkstuk

Tweede examenkans in geval van niet-periodegebonden evaluatie

Examen in de tweede examenperiode is enkel mogelijk in gewijzigde vorm

Toelichtingen bij de evaluatievormen

Het werkstuk 'motivationaleel interviewen' betreft een paper met betrekking tot de aangeleerde methoden en een zelfevaluatie van de toepassing ervan.

De oefeningen en 'terugvalpreventie' worden tijdens de schriftelijke evaluatie geëvalueerd aan de hand van een casus.

Feedback bij periodegebonden en niet-periodegebonden evaluatie: feedback tijdens en na afloop van de oefeningensessies en op de via Ufora aangekondigde feedbackdag.

Eindscoreberekening

Periodegebonden evaluatie (70%) en niet-periodegebonden evaluatie (30%).

Wanneer men niet deelneemt aan de evaluatie van één of meer onderdelen kan men niet meer slagen voor het geheel van het opleidingsonderdeel en wordt het eindcijfer teruggebracht tot het hoogste niet-delibereerbare cijfer (7/20) indien het eindcijfer hoger ligt.

Faciliteiten voor werkstudenten

In samenspraak tussen student en lesgever